

Tupi Ivar: eestlane piät iks naabrist parõmb olõma

Kae lk 2

Laanõ Triinu telegramm Itaaliamaalt raamadumessilt

Kae lk 3

Parm tsuskas: kunna umma tii pääl!

Kae lk 4

RAHMANI ELO PILT

Näütus umakeelitside nuuri ettevõtmiisist. Kokko om säet näütus tuust, kuis esi piirkundõ noorõ omma jõudnu umakultuuri manõ. Näütuse nimi om «Noorõ ja juurõ» ja taad näüdätäs esi paigun. Võromaal om näütus parhilla üllen Võro Kreutzwaldi koolin, 17. mahlakuust lätt näütüs edesi Põlva kuuli. Plaanin om, et näütüs nakkas haridus- ja kultuuriasotuisi pite ümbre käümä.

A minka täpsempä tego om? Üts näütuse kokkosäädjä, nuur võrokõnõ Saarõ Hipp seletäs lähkumpä vallalõ: «Taa om 2024. aasta Euruupa kultuuripäälliinu Tartu ja Bodø ütidsõ projekti «Rising Young Ambassadors» raamin kokko pant näütüs. Projektin saiva kokko saami, setõ, võro ja mulgi noorõ, kiä omma ummi kultuurõ manu jõudnu, olkõgi, et näide kiil vai kombõ laemban plaanin häömän ommava. Ütitselt opiti ütstõsõ kultuurõ tundma ja saadi sõbras, a nuu näüdüsse, kuis kiäki om uma kultuuri manu jõudnu, kost midä opnu ja mille tuud tähtsäs pidä, pannimi ütenukuun näütüste. Et olõs vällä tuudu tegemise, mis naid nuuri omma ummi juuri lõõdmisel avitanu, ja saanu noid tõisiga võõrõlda. Näütüses om kõigil määnestki muudu võimalik umma kiilt koolin oppi, a saamõi tulõ tuu õigüs säädüsest, võrokõisi kuulõl om tuu võimalus vabatahtlik. Pallo omma käünü kultuurikoolin vai võtnu ossa mõnõst kultuuriüritüsest, mõni om uma kultuuri kottalõ esi raamatust lugõnu vai hoobis saanu esi iistkõnõlõja rolli. Kõik säändse hää näüdüsse pannimi tahvliidõ pääle, et noorõ saasi esi näta ummi võimaluisi vai saia vahtsiid mõttiid.»

UL

RAHMANI JANI PILT

Ansambli Vannamuudu ülesastminõ 20. Kagu-Eesti lauluansambliidõ pääväl Vahtsõlinan.

Päiv täüs laulmisõlusti

KOMMÕNTAAR. Kuigimuudu, ei saaki täpsele arvo, kuis, trehvsi minevä pühapäävä Vahtsõliina rahvamajja, kon peeti 20. Kagu-Eesti ja tollõ seen ka 27. Võro maakunna lauluansambliidõ päivä. Tiidmälä midägi säändside päivi aoluust ja traditsioonist, kulsisi kolmõtuunnidsõ kontsõrdi är ja sai tsipa aimu noidõ inemiisi pidopääväst, kiä hindasõ mitmõhelülist ansambli laulu.

Kokko olf Vahtsõliina tulnu 18 lauluansambliit. Päämid-selt Võro maakunnast, a hulga ülesastjit olf Valga puult kah. Põlvast olf seokõrd õnnõ üts lauluansambli.

Kontsõrt olf kokko säet niimuudu, et egä ülesastja sai ette

kanda kats laulu. Kõik juusksõ häste, määnestki niisama pasmist ette es tulõ. Niipia, ku üte lõpõti, olli tõõsõ platsin ja laul lätäs edesi.

Lauluvalikun olli inämbüisi tunnõdu (pop)laulu. Nojah, vast tsipa vanõmbast aost. Asi om vast tollõn, et inämbüs ülesastjit olli tsipa vanõmban iän. Ei olõ midägi imehtä, mõni vast olf joba 27. kõrd säändsel laulupääväl ja inemine saa-i midägi tuu vasta, ku tä egä aastak vanõmbas jääs.

Kuigi laulmist olf mitund muudu ja ka ansambliidõ tasõ es olõ peris üttemuudu, või ülesastjidõ ütitses umahusõs pitä laululusti. Rõõmu laulmisõst olf tunda egän ülesastmisõn. Suurt

tsirkust es tetä, päämine olf iks laul, kuigi mõnõn ülesastmisõn olf rõivil ja tandsul kah tähtsä osa. A nuu trikitämise jäivä kõik hää maitso piire sisse.

Päävä kokkosäädjä olli tennü säändse triki, et alostustõ ja lõpu olf valit noorõmbit etteastjit, miä avif kontsõrdi huugu hoita. Üllätüsesinejäs kutsut nuur laulu- ja telemiis Sarapi Tõnis kõnõl küländ pikält, et om Väimäläst peri, ja hoitsõ laulun peris pikki nuutõ kah. Ja päävä lõpõtaja laulukuur Claro olf sammamuudu nuuruslist jõudu täüs.

Tsipä jäi kriipmä tuu, et võrokeelitsit laulõ kanti pääväl ette õnnõ kats tükkü. Niisama pallo olf laulõ mõnõn võõran keelen. Arvada tulõ võrokee-

litside laulõ tegijil viil kõvva vaiva nätä, et olnu inämb säändsit pop-laulõ, midä lauluansambli hää meelega laulupääväle toonu.

Ku pruuvi päivä kuigimuudu kokko võtta, sis harilikul kullõjal saalin ikäv kül es nakka. Selle, et tego es olõ jo määndsegi võikilaulmisõ, a õks tuusama lusti peräst laulmisõga. Tollõ vasta, et vanõmbidõ inemiisi helü jääs aastidõga nõrgõmbas, avitas vast noorõmbidõ laulma härgütämine. Egäl juhul olf ülesastjidõ silmist nätä ja helüst kuulda, et sääne päiv om näide jaos väega tähtsä.

RAHMANI JAN

Võrokeelidse uudissõ raadiojaaman Ring FM

Mahlakuust lätsi käümä võrokeelidse uudissõ Ring FM-in. Noid saa kullõlda iispäävä, kesknädäli ja riidi hummogu kell 8.30 vai mõni minot ildamba. Parhilla otsitas võimaluisi, et uudissit saanu perrä kah kullõlda, a edimält piät esi hoolõn olõma, et õigõl aol raadio Ring FM pääle käänat. Uudissit tetäs ütistüün Võro instituudiga. Nuu kõnõlõs linti Uguri Kadri, kinkalõ või kimmäle aadrõsi kadri.ugur@wi.ee pääle teedä anda, ku midägi põnõvat

tulõkil om. Uudissit om egä kõrd umbõs kolm minotit ja sisu om näil nii, nigu elo om – mis ümbretsõõri silmä jääs vai tähelepandmist herätäs.

Tulõman om teküs jüripäiv

Loominguga tegelejide kokkosaaminõ

23. mahlakuul kell 10 saava Suurõ Muna kohvikun kokko Võro maakunna luuja inemise ja ettevõtja, et arotä, määndse omma luumisõvaldkunna inemiisi ja ettevõtjidõ tahtmisõ ja tarvidusõ ja kuis tetä kuuntüüd ja vahtsit ettevõtmiisi. Kokko-

saamisõ kõrraldasõ Võromaa arõnduskeskus ja Kagu-Eesti ateljeed.

Kiho Toomas näütäs luulõkoko

Aokirä Akadeemiä päätoimõndaja Kiho Toomas näütäs 23. mahlakuul kell 16 Võrol Kreutzwaldi muusõumin umma luulõkoko «Pundi-nuiad». «Kiho Toomasõ mõistu täüs luulõ om sääne, midä säänestmuudu eetilidsen jõvun harva trehväs – väega Eesti-kõüdüsseline. Saman ka provotsiirväle aktiivnõ, nigu ka tekstele sekundirjä Lauritsa Piitre kujondus,» saais raamadu tutvustusõn. Autor om lubanu

Võro näütämisel vähembält üte uma luulõtusõ ka võro keelen ette kanda.

Luudusraviõdak

23. mahlakuul kell 17 oodõtas inemiisi Võro instituuti arotäma luudusravi üle. Egälütel om seon asjan määnegi tiidmine ja arvaminõ: kuis om nohho ravi-tu, määne hainatsäi tege unit-sõs, kuimuudu roosisõna avitasõ. Eichenbaumi Külli tege jutuotsa vallalõ ja kõnõlõs rahva käest kofatuist tiidmiisist, a sis saa egäüts ummi kogõmuisi kah jaka. Immeruht ei anda, a lämminnd tsäid pakutas kõnõlõmisõ kõrvalõ kühl.

UL

M Ä R G O T U S

Kevajā mitu näko

Seo kevväi es tulōki suurtvett. Sōidi ütspäiv Mōnistō lähkül üle Mustajōō silla ja nai, et pääväpaneeli, miä omma luha pääle üles säetü ja miä varrampa suurōvii aigu vette uppuman omma olnu, olli tävveste kuiva maa pääl. Muidogi om tuu hää uudis päävä-paneele umanigulō, a noilō mitte, kinkalō miildūs kevājädse suurōvii aigu paadiga luhta pite sōita.

Keväjäl om mitu näko. Luudus herānes ja kõik nakkas rohilidsōs minemä. A sis tulō äkki kõva tuul, lätt külmäs ja mõnōn paigan satas viil lumigi maaha. Inemise piät kah kevajā uma tervüsega ināmb hoolōn olōma, et mitte külmetüst külge saia. Paistus, et parhilladsō ao külmetüsil om sääne hädä man, et nä ei taha kipōstō üle minnä, jääse pikembāle inemist vaivama.

Ma esiki pruuvsō pikālt külmetüst kõomahlakuuriga tohtōrda. Pallo es avita, a midāgi hullōmbas kah es tii. Kõomahl omgi parhilladsō ao kõgō tähtsāmb märksōna: tikkat kōo är, tuut egä päiv värski mahla tarrō ja mugu rūüpät ja rūüpät. Ja tunnōt hindä seen vahtsōt kevājät.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMĀ LEHT

Tulō vällä egä katō nädāli takast nelāpäävä.

Toimõndusō aadrōs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molvihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusō kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee
Tellmine: AS Õhtuleht Kirjastus, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Võrolt

Kirānik LUMISTE KATI and värskit mõttit,
kuimuudu egāpääväello vaeldust lõudā,
ja mǎrgotas tuust, miä parasjago
süāme pääl.

Nalla piät saama!

Mahlakuu om jo teedä ku nafa-kuu ja tollō miidetulōtaminō kulus iks kõgō är. Mu nalapäiv naas pääle joba urbōkuu perä-mādsel pääväl.

Olli õkva mõtōlnu, et võinu kinkagi kinā inemisega trehvādä ja jaloti tütre Lindaga kohvikulō. Ja samma kohvikulō astō sisse kirānik Justin. Oi, Justin om anniga sõnnoluuja, a tä või ka laapsalō perrä tetä esimuudu inemisetüüpe, helüsid, nägosid. Timāga kuun istmine om nigu näütlemisekuns-ti esi külgi uurminō.

Kõnōlimi võro keelest, pin-nest, tuttpütest ja tuust, et olli õkva sõnnikut tennü. «Odot, sõnnik, kas neo olō-i suurō sarviga elājä, noh, sõnni,» ei olō Justin hindä arvosaami-sōn kimmäs. «Ei, mitte sõnni, a sõnnik – *manure*, sitt noh!» seletä ja lusti om hulga. Justin om jo Eestin kül umbōs 20 aastakka elānū, a väiku Ameerika aktsent ja arvosaamisō omma täl iks man. Tä om rõōmsa, et es panō umilō tütrile Krōōt nimes, muidos es sutnu kiāki tuud vällä üteldä. Tä pidi arvada silmän Krōōta. Om jah rassō nimi vällämaalasōlō, vast ka saarlaisilō ja hiidlaisilō.

Et Justini edevanōmba omma Itaaliaga kõüdedü, sis kõnōlimi ka Itaaliast, edevanōmbist, kombist ja kultuurist, nii et maa olf must. Namm-restorani menüün om meeledü Itaalia mõotuisiga valik, võta õnnō ette ja proovi vällä üteldä ja lasō laulva kõnōpruuk vallalō. Päält *espresso macchiato* saat säält terve itaalia keele tunni!

Nii kinā, et ma olō-i ainsa, kinkal Võrol om vahepääl sääne tunnō, nigu olnu ma tulnukas New Yorgin. Toda muidogi paikligō meelest, selle et kahtlusōlda om Võro Kagu-Eesti pääliin ja kimmāle om kõigilō tervüses ka esihindä üle naarda.

Ütspäiv tullimi Lindaga järve veerest ja üte vanaliina uulidsa nuka pääl trehvisi Karlat, kinkal om kõgō toropill üle ola. Palssi täl sis pillile helü sisse puhku ja üle vana Võro liina kostu «Aleksandri valss», nii et külmävärinā juusksōva üle sālā. Arvada olli rõōmsa kõik Võro liina vanōmb jago, kõgō naarunō tādī Malle ja seokandi unōhtōt arhitektuuripärl Villa Olga, mink iin ilotsōs võro-keelidse grafiti.

Rohkōmb naaru, nalla ja muusikat Võrolō!

Mälumängumiis Tupi Ivar: pingutama pand eestlāisi muistinō suuv iks naabrist parōmb olla

Vōrokōnō Tupi Ivar om ten-nü mitmōsugumast sporti, a timā päämine ammōt om spordivōistlusi kõrraldaminō. Viil om tä tunnōt mälumānge vällämärkjā. Timā kõrraldōdu mälumāngu omma Võromaal hinnann tuuperäst, et küsümüi-sile vastamisōs ei pruugi avita faktitiidmiisist, a tulō pihta saia küsümüsetegijā esimuudu ja põnōvalō loogikalō. Ildaaigu nōssi Ivar rambivalgustō, ku võtf ossa mälumāngusaatōst ja võitsō är 17 saadōt.

Kuis tull' sul huvi mälumāngu vasta?

Huvi om olnu mul joba ammu, latsōst saani. A periselt naksi mängmān käümā viis-kuus suv-vō tagasi ja tuust sündü huvi esi kah mānge vällä märki. Ja pais-tus, et tulō vällä külh.

Olōt esi mälumānge kõrraldaja ja Sul omma säändse tsipa esimuudu māngu. Kuis Sa säändse formaadi pääle tullit?

Naksi mängmān käümā Nōmmō pubimāngel ja säält olf sääne küsüjā nigu Alliku Jaan, Pärnust peri miis. Timā käest ma sis küsse, kas ma või kah säänest formaati tarvita. Tä olf nōun, a ütel, et ärku ma timā küsümüisi tarvitaugu.

Ollit ildaaigu saatōn «15 küsimust» ja jõudsōt peris hāste edesi. Kas kaamōra iin om rassōmb tark olla ku muidō?

No tuu kõgō targōmb miis iks istus koton sohva pääl. A stuudion valgusō käen ja kaamōra iin om vähä rassōmb

Tupi Ivar.

tark olla. Tōnō asi om tuu, et nä võtva katō pääväga 16 saadōt üles, nii et ku ma olli säält terve puulpäävä hummogust òdaguni, sai katōssa saadōt tettüs. Ja järgmāne hummok lāts sammamuudu edesi. Ku mu jaos tull' 18. saadō, lātsāju kiimā ja sinnā tuu lāts...

Kuis pääle saatōn käümist om lānni, kas kuulsusōkuurma om rassō?

Olō-i taa viil nii rassō kah, a näütüses Võrol, kon minno pallo tundva, tulō iks poodin vai liina pääl kävven hulga seletāmist ette.

Māene om su kogōmuisi perrä Võromaa mälumāngurahvas?

Vōromaal omma targa inemise. Mitmit võrokōisi om jo inne kah telemälumāngen nāt-tü ja nāil om hāste lānnü. Ja õgas nuu, kiā mu māngel kää-vā, kah ulli olō-i.

Su päämine tegemine om spordivōistlusi kõrraldaminō. Mis sullō tuu man kõgō ināmb miildūs?

Mullō miildūs, et saa tetā umma asja. Olō sääne tsipa päästkäntäv ja tōisi kammandamist ei kannata. Ja muidogi miildūs mullō mõtsan olla.

Miä pand inemist nii kõvva pingutama, nii vōistlusiil ku kõrraldamisō man?

No tuu om iks tuu eestlāisi muistinō suuv naabrist parōmb olla.

Midā soovit seos kevājās Võromaa rahvalō?

30 suvvō tagasi ollimi nōun kardokakuuri süümā. A nüüt kisk egāüts tekki hindä pääle. Olnu vaia ināmb ütstōsōst arvosaamist ja veidemb vihapidāmist.

Küsse RAHMANI JAN

Viil kõrd keele-väsümüest

Urbōkuu 13. päävä Uman Lehen olf Säinasti Ene mǎrgutus «Keeleväsümüs». Õkva tuul-samal pääväl olf meil Tafnan võru keele kirānduslik kohvitārō Kadrioru raamadukogun. Kuna mul olf lämmi Uma Leht ütēn, sis loi kokkutulnulō rah-valō tuu kirātükü ette. Lavva ümbre jäi väega vaiksōs...

Ku joba Võrumaal, mi imā-keele kodumaal, om rassō võru keele pääl püssü, sis mis mi Tafnan, nii-üldä vōōran keele-keskkunnan piāmi tegemä? Vastus om ütš ja ainumas: kõ-nōlōma, kõnōlōma, kõnōlōma. Niikavva, kooni elät!

Meil Tafna võru seltsin om uma imākiil egāpääväne tüükiil,

tuu om meil põhikirān kah seen. Kōrd aastagan, ku om arvu-andmisō- vai valimiskuunolōk, tulō mul käügi päält peris pik-kā eestikeelistē tegevūsaruannōt võru keelen vällä üldä. Kaet eestikiilist sõnnu (säändsenä piät tä ammōtlikku bürokraatia-rita piten edesi minemä) ja sünkroontōlkōmassin ajun tege nā umakeelites. Om paras pingutaminō külh, a nii piät.

Tōtōstō sündünü nalalugu om tuu, et Sakala kultuuri-seltse keskusō (mi pesätāmis-kotus) pernaanō Heli (esi om eestlāne) ütškōrd mullō vasta-ski võru keelen. Esi tä es panō tuud edimālt tähelegi, a ku ma ütli tälle, olf rõōm katōpuulnō.

Om õigō tuu Säinasti Ene mõtō, et ku kiilt kõnōlōsō vai avvustasō tiidā-tunnōdu inemise, hārgütās tuu tōisigi kõ-

nōlōma. Väega illus iinkuju olf president Karisō Alari jutt Võro instituudi 30. hāllüpäävä pidul.

Säälsaman pidul sai Säinas-ti Enelegi üldüs, et võrukōisi ütಿದೆ pidu ja muu kogunōm-isō, sõnavōtu ja muidu rõōmsa trehvāmise ummiga avitasō keeleväsümüest üle saia.

Tuuperäst olōmi Tafna võru seldsi suurrkogudōlō esinejis kutsnu õks tiidā-tunnōtuid Võrumaaga kõüdetüid inemiisi. Ja nali ja naar omma kõgō avvu seen.

Midā suurōmb om pitsüs mi kodukeelele, toda kimmāmb piät olōma mi ütine rivi, et vasta saista väiku keele minemā-pühksāmisele!

MÜÜRSEPÄ KÜLLI
Tafna Võro seldsi päälük

NÕLVAKU KAIE

vahtsō palliga es lupa tä sõbrul māngi ja sõbra lātsi muia-lō māngmā.

Timm käve mitu puulpäävä hummuku tiiru turu pääl, et toda musta habōnaga miist nātā ja uma naar tagasi küssü. Perākōrd nāgigi tuud miist.

«Tiit, poiss, ma ei olō su naaru viil edesi mõōnū. A raha olōt sa nipsasju pääle är raisanu. Ma anna sullō naaru niisama tagasi.»

Terve kodutii Timm mugu naarsō. Pikāpääle tulliva sõbra kah tagasi, et Timmi vahtsō palliga jalgpalli māngi.

Ma olō esi kah mitu kõrda turu pääl käünü, et küssü, kuis Timmil nüüd lātt. Turu-naasō tiidsevā kõnōlda, et täl

Mõtõlus

Raamat om alasi armōdu tarvilinō

Sai tinavaasta kevāje algusōs hōela kingitüse – sääntse kõhā ja nohu, medā jo kümme ja enāmb aastat henele külge ei olō laskunu tulla. Kōgō hull-lōmb säändse hädā manh om muiduki tuu, et olōt nellā saina vahel ja nakas ikāv. Kōik aig jo kõhimise, nuuskamise ja kumma tii juumise pääle ei kulu.

Näputüüd ka kuigi pallu es lõvvā, telekast ei taha kõ-nōlda, selle et vingmine ei olō illus ja arvamiisi või olla mitmasugutsōid.

Mitu päivā käve ümbre nigu munavalun kana. Ku tuima näoga diivaninukan paigal istut, tunnusō ihuhādā viil suur-rōmba, ku naa vast ommaki.

Raamaduriiuili sai kotun läbi rehitedüs, kõik ammu loet, mõni asi mitu kõrda. Ja sis tull' õmōta miilde, et kõr-ra nādālin om siinsaman kodu lähkün raamadukogu val-lalō! Saigi säält võetus ütte ja tōist, aga siski enāmbüisi vanōmbōidō raamatuide riiu-liist. Peris hää miil olf, ku lõüse sääntseid, medā trükist tulōki aigu vāāga kiteti, aga medā sis kätte es saa vai medā aigu lukō es olō. Vai medā ka tudōngiaastōil suurō kiirusō peräst ennegi puulpōiki läbi jousō kaia. Nüüd olōs nigu sääntseide tutvōidōga trehvā-nü, kinka ennembi külh tere-tānū olli, aga nüüd om lootust naid parōmbadō tundma saia.

Ku edimetse vahtsō saagi kotun vallalō lei, tundu, et pää ei kumisa enāmb nii hullustō ja kõhimine kah harvōmbas jäänu. Ja külh olf hää teedā, et ku no üüse peas jälle hingelōōri kinni kiskma ja hāste maada ei saa, saat raamadu võtta ja uma hādā sinna unōta.

Meil om sääne muud, et aga aasta om üte kindla hää asja aasta. No olkō noh, ku õkva peat medāgi talgu kõrran hoitma ja kitmä. Pōra om raamaduaasta, aga kas ei olō nii, et nuile, kiā hää raamat latsōst saadik sõpr ja tugi om ollu, om ega aasta raamaduaasta?

om kõik kõrran, olf lambagi kodu ostnu ja ilusa naarulidsō näoga pruudi majja toonu.

Ku kae mõnikōrd telekat, sis ei saa ma arvu, mille inemise ütstōdōs pääle nii vihad-sō omma. Esiki riiki ei saia kõrralikult juhti, mõni pess suurōst vihast ruskuga vasta lauda ja kisk tōisil tuulō istmise alt är. Jo nä omma kah uma naaru suurō raha iist maaha mõōnū.

Pidāge meelen: raha om hää asi, ku tedā om, a sõpru tuu iist osta ei saa. Ärke umma naaru kunagi maaha mõōge! Ku tōnōkōrd omgi rassō, tulō iks luuta, et kunagi lätt par-rōmbas.

REINERTI ELMO

Latsiraamadumess, midä niisama üskä ei haara

LAANÕ TRIINU

31. urbõkuust kooni 3. mahlakuuni oll' Itaalia-maal Bolognan riikevahelinõ latsiraamadumess. Tuu om kõgõ vanõmb ja suurõmb latsikirändüse sündmüs, kohe egä kevväi rühk tuhandit latsiraamatidõ kirästäjit ja autoriid.

Eesti käü messil 2008. aastagast pääle ja seo aastak oll' kogoni messi pääkülaline. Tuud saa-i sakõstõ ette tulla, selle et pääkülaliidsi om egä aastak üts, a ossa võtvid maid pallo. Nii sös näkk Eesti latsikirändüse keskus üten kirästäjide liiduga Eesti nättäväs tegemise nimel peris kõvva vaiva.

Kuigi latsiraamatilõ pühendet, saa-i messile sisse latsõ. Tuu või vällä näta andsak, a mess om mõtõld kirästäjide ja autoriidõ trehvämskotussõs, suurõ pildi saamisõs ja eräle latsilõ mõtõlduid ettevõtmisi sääl tõtõstõ olõ-i. Sõski, Bologna liinan oll' messiga samal aol mitmit näütüisi, raamadunäütämiisi ja muid üritüisi, kohe latsõ olli oodõdu.

Eesti autori, kink raamatit om itaalia keelen ilmunu, saiva kõik Itaalia latsiga trehvädä. Ma esi käve Saarõ Anti raamadunäütämisel ja astõ kuun Platsi Marja-Liisaaga üles üten raamadukogon. Antil ilmu Itaalian kogoni kats raamatut ja mi saimi Liisoga näüdäta itaaliakiilset raamatut luukere Juhani. Nii Anti ku mi raamadu puhul muutsõ Itaalia kirästäj Sinos raamadu päätegeläse nimme, selle et originaalin olõva nime omma Itaalia latsilõ ülearvo rassõ vällä üteldä. A vahtõ nime es olõ kah kehvä: Anti raamatun sai Eesti Pärdist geniaalsõl kombõl Arvo ja luukere nimi

om Itaalian hoobis Martin.

Mess esi om nii suur, et ma mitte eskina es plaani tuud üskä haarda. Võti ette hoo-bis trehvädä noid kirästäjit ja ümbrepandjit, kiä omma kõõdetü mu raamatidõ muial vällä andmisõga. Eräle suur rõõm oll' tutvsa saia kirästäjidega kavvõst Koreast ja Jaapanist. Messil oll' mitmit põnvõit arotusõtsõõrõ esi teemadõ pääle.

Mu raamatust «Luukere Juhani juhtumised» oll' eräle lava-arotus, kon raamadu muial vällä andnu kirästäjä tuust kõnõli. Päämäne sõnnom oll', et erilidse luu, millen ei häbendedä umma paikkundlist esimuudu olõmist, läävä muialpuul umbõ häste pääle, selle et noid kirotõdas veidü. Sakõstõ omma nii kiränigu ku kunstnigu kinni sisseharinui-sin muudõn ja tuu lasõ-i näil periselt kõrda minevit raamatit kirotä. Ma sai arotusõn viil eräle kõnõlda Võromaast ja võro keelest ja näüdäda hindä ja Platsi Marja-Liisa perrepiltest kokko pantut Võromaa hõnguga videot. Marja-Liisa võtsõ sõnna üten tõsõn arotusõn, kon kõnõlda Eesti müto-logiiliidsist tegeläisist parlad-sõ ao Eesti latsikirändüsen.

Võro kiilt oll' näta suurõl koomiksiile pühendedül alal, kon Eesti välläpanõgi man oll' võrokeeline piltepos «Kalõvipõig» kah kõigilõ kaemisõs. Eesti latsiraamadupilte näütü-ses es saa kiäki müüdä, selle et tuu oll' õkvallt päähallin ja sääl oll' kõik aig rahvast nii pilte ku raamatit kaeman. Põnnõv Eesti raamadupildinäütüs oll' viil Bologna keskplatsi kõrvall uhkõn paleen nimega Palazzo d'Accursio.

Hindä raamatidõ puhul olõ tundnu rõõmu teksti ja pildi kuuntüüst, a pilte võimsat kiilt ja raamadupilte tsehkendäjide tüüd tõi häste vällä näütüs sõnnulda raamatist, kon terve lugu jutustõdas är õnnõ piltega.

SILLASTE KERTU PILT

Jõudsõmi kunstnik Pikkovi Annega messile ja õkvallt pääsissekäugi man trehvssimi Eesti plakati pääl tegeläisi hindä raamatist. Anne sais hindä luud tiigri kõrvall Loogi Kairi raamatust ja ma kae tõtt Platsi Marja-Liisa luud memmega mu luukere Juhani raamatust.

Eesti raamadupildi näütüse mano käve ka laud, kon kõik näütüsele saanu piltega raamadu kaemisõs vällä olli pantu.

LAANÕ TRIINU PILDID

Eesti koomiksistend messi suurõ koomiksiala pääl. Ka võrokeeline piltepos «Kalõvipõig» oll' sääl kõigilõ näta.

Platsi Marja-Liisa oppas Bologna Casa di Khaoula raamatukogon Itaalia latsi kuntmilist joonistama. Eesti-itaalia keele tõlk Veiksaarõ Katrin sais kõrvall ja avitas.

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnami-periolõmisõst ja tähendüsest.

Kirt ja Kirss

Täämbä saa 35-aastagadsõs odaviskamisõ Eesti rekordi miis Kirdi Magnus. Kirt, minikal om kandjit peris hulga – 130 –, om üte mõisa nimi. Tuu om Jõgeveste Helme kihlkunnan. 1826. aastaga hingelugõmisõn omma nime *Kirt* saanu An-nuse Jaani poja Juhani ja Daniel Jaasikse talun. Nime *Kirs* om saanu Madi Tõnissõ poig Ermus Soolikse talun. Um-mõtõ om tuusama Ermus uma perrega Helme keriguraamatin kah *Kirt*. Ka hingelugõmiisin muutus Ermusõ priinimi Kir-dis: 1826 *Kirs*, 1834 *Kirt* ~ *Kirst*, 1850 *Kirt*. Perrenumbri, miä om edimält katõl perrel tõnõ-tõistmuudu, muutus samas. Arvada näid sös ka iks peeti umavaihõl sugulaisis.

Jõgeveste priinimmi hulgan om mitmit kasvunimmi: *Lagritz*, *Marran*, *Noggen*, *nõgõs*, *Petersel*, *Pällin*, *pällün*, *koi-rohi*. Muu hulgan omma ka päämidse puuvilä *Ubbin*, *Birn*,

Liew, *pluum*. Tuuga kõüdüssen tulõ mõtõ, et ku nimekuju *Kirt* om algusõn vaheldet ka nimekujõga *Kirs* ja *Kirst*, sös äkki tuu tähendäs kirssi? Sõna *kirss* tulõ saksa keelest (< *Kirsche*). Eesti murdist om kirja pant ka sõnakuju *kirts* (umastav käänüs *kirsi*). Tuu om külh Järvämaal ja Juurust, a või olla ka laembalt tuntu olnu.

Viil om võimalik, et nimi tulõ sõnast *kirts* tähendüsen 'korts, kibõr, nõnakirdsutaja', a tuu om Jõgeveste juhtumin veidemb usutav.

Kolmas võimalus om, et Kirdi nime varjantsõn om kõgõ alguperäsem *Kirst*. Sõs ei tulõ taa vast sõnast *kirst*, a vanast inemisenimest, miä om sugulanõ Lõuna-Eesti Kärs-nä nimmiga ja tulõ alamb-saksa keele edenimest *Kersten* ~ *Kirsten*, saadu algnimest Christian.

Eesti perekonnanimeraamadu käsikirän om Marja Kallas-maa kirutanu nimmist *Kirs* (596 kandjat), *Kirss* (431 kand-jat) ja *Kirsch* (80 kandjat). Pää-midselt tähendüsegä 'kirss', omma näide kiräpildi segi. Hingelugõmiisi perrä panti näid kokku 53 mõisan üle Ees-ti, kõgõ hariligumb nimekuju

oll' *Kirs*. *Kirss* oll' õnnõ üten mõisan, a täämbäne *Kirss* om saadu nii algnimmist *Kirs* ku *Kirsch*. Kõgõ rohkõmb säänd-se nime pandmisõ mõisit oll' Tartumaal (17) ja Saarõmaal (15). Võrumaal pant *Kirs* õnnõ Kiuma mõisan Põlva ja Rogosi mõisan Rõugõ kihlkunnan.

Nime tähendüse võimaluisis pakk Kallasmaa kolmõ sõnna ja kattõ mehe edenimme. Sõna omma *kirss* : *kirsi* 'kirss', *kirs* : *kirre* ~ *kirsi* 'kelts kelme' ja Saarõmaal *kirs* : *kirre* 'kipõn'. Priinime *Kirs* alussõs või olla vinne mehenimi *Kirsan*, miä või tulla ni Kirillist ku Hrisan-fist. Saksa muudu nime *Kirsch* alussõs või olla tuusama Chris-tian, miä om ka alambsaksa Kirsteni alussõs.

Nimme *Kirs* võeti kats kõrda 1921. aastagal Narva kan-din. Nimme *Kirss* võeti peris hulga eestistämisel: 60 kõrda. Sõs vahetõdi vällä nii nimmi *Kirsch* (12), *Kirs*, *Kirschbaum* ja *Kirsh* ku hulga muid nimmi. Ka nimme *Kirs* võeti eestis-tämisel 42 kõrda. Rohkõmb nimemuutmisi om sääl van-nust nimmist *Kirsch* (6), *Kirch* (4) ja *Kirck* ~ *Kirk* (3).

SAARÕ EVAR

Mehkamaalt Voorõmaalõ küllä. Märtsikuu viimätses puulpääväs olli Mõnistõ rahvamaja soliidõmban iän laulja ja tandsja, kiä kandva ütist nimme Mehkari, kutsut küllä Voorõmaalõ Kaarepere rahvamajja. Sääl oll' vanõmba rahva pidu ja Mõnistõ rahvast peeti meelen tuuperäst, et Kaarepere lauluansambli, Palamusõ rahvamaja tandsurühmä Paunvere Mamsli ja Voorõmaal viil mitmaid lauljõid-tandsjaid juhataj Aunapi Artur om Mehkamaa rahva hää tutvsa tuust saadik, ku tä sügüsel Mehkari pidul akordioni mängõ, kõik laulma ja tandsma pand' ja pidu armõdu hää huuga käümä tõmmas.

Artur on kolmõkümnõ ligi nuur miis, kiä latsõst pääle mitmaid pille om mänginü ja kiä alasi nuuri kõrvall ka vanõmbõide inemisiiga häste läbi om saanu ja nõun om nuuri tandsurühmi kõrvall ka naide laulu ja tandsu juhendama.

Pidu Kaarepere rahvamaja sõõgilaudu takan oll' illus ja rõõmus. Esini Kaarepere laulja ja tandsja ja Paunvere Mamsli. Muiduki tandsõ ja lauli ka Mehkari. Palamusõlt oll' piduliisile tandsus mängmä tullu kapell Nukitsamehe Naised, aga säälgi tull' akordionimiist ja juhatajat asõnda Arturil, kedä pedi seol pidul vääga mitmalõ poolõ jaguma.

Mehkamaa rahvas tennäs Kaarepere külälislakõit rahvast, kedä vedä iist rahvamaja loovjuht Kaeväli Helgi.

Hüväste jätten lubati, et järgmine kõrd saias kokku Mehkamaal.

NÕLVAKU KAIE

Itaalia padi

KÄBINI HELENA

Ma õnnõ naarahti ja naarah-ti. Lõvva jäivä ökva kangõst. Kissõ undrukku, miä olf vaihõpääļ üles nõsõnu, jälki uma kotusõ pääle. Õga ma määnegi säänestmuudu olõ-i. Õks jäl Fiat-Volkswagen-Audi, Fiat-Volkswagen-Audi, nigu määnegi kõrdussalm. Tuu ilo vaihõlõ määndsidki tummõt-verd sisserändäjide parsasit kah. Tuu ao pääle olf jo üts-kõik, määne massin mu pääle võtt, pääasi, õt määnegi pääst haigõ vai väelävõtja olõ-i.

Üts Poola kastiautojuht näüdäs abielosõrmusõ pääle. «Kurrat, sääne ulf, olõ-i ilman hääletäjit nännü vai,» vandsõ ma Hannalõ, kiä olf jo ammuki hinnäst puhma alla rutsakulõ tõmmanu. «Kuis sa saat siih prügü ja kusõ seeh maada?» Ja tõtõstõ, egäsugust plastprahti, putlit ja kompvegi-paprit olf siih harvi puhmõ all ülearvo pallo. Hanna olf müüdä kupatavidõ massinidõ vingmisest, tühäst kõtust ja vilust ilmest nii tuimast jäänü, õt es viisi kõnõldagi. Sällüf sääļ sälakoti pääl, kae-jala suurõ kampsi sisse tõmmadu nigu määneki õhv, ja külmeļ.

Veido nigu hāmārās kissõ. Kagos lõunamaa! Ja ökva tuu pääle tundsõ, kuis mu kae pääle sattõ üts viitsilk ja sõs viil tõnõ ja no tull näid nii pallo, õt olõ-s vaia ināmp lukõki, kõik olf selge: vihma nakaš sadama, mi olõ kipõtii pääl, pendsinijaam mi lähküh pandas õkvalt kinni...

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

«What a fuck?» rüükse Hanna ja no näi ma kah, kuis üts pend-sinijaamast puhma mano kusõlõ tulnu miis kipõstõ uma püksü-mulku kinni tõmmaš. «Oo caz-zo, mi scusi, I'm sorry...» Tuu sorritaja olõs õkvalt Hanna viil likõmbast lasknu. Miis olf nä-ost tävveste är sadanu, vaband-ette ja taadõ, küsse, mille mi tii veeren saisa, ja selef tuu pääle, õt Itaaliah om sääne säädüs, õt kätt nõsta võit, a hääletäjit pääle võtta tohe-i joht. Vaest nakaš täl meist hallõ – ollimi jo kats nuurt tütrikku suuri sälakottõga, päa-le tuu olf pümmes lānnü ja sa-dama naanu – ni tä kutsõ meid

uma massina päale.

Marco, nii olf tuu mehe nimi, lāts uma vanatādi majja kaema, tuud olf vaia kraam-ma naada, selle et tādi olf ildaaigu är koolnu ja ilmadu purõlõmisõ päale otsusti sugu-lasõ, õt Marco tüü om edi-māne kraamminõ tetā, perāh kaias, miā majast ja tuualotsõst maatüküst saa. Maja ümbre olf viil illos aiakõnõ – paistu, õt vanalõ daamilõ miildü ilopuiõ ja puhmõga jannada –, viil üts kuur vaest aiatüüriistu ja tõnõ massina jaos. Marco paksõ, õt mi võinu uma telgi aida üles panda. Ahh? Aida? Nuijah, hää

külh, parõmp õks ku tii veereh. Inne viil, ku magamiskoti val-lalõ laoti, tullf Marco tagasi ja ütelf, õt tā üüses jää-i. Elāmine om armõtulõ tsiidsokõisi sit-ta täüs, tuud ollõv videlnü nii kappõ, sāngü ku ka sōõgilavva all. Vaia lainada aurumõskja ja tuuga tarõ üle laskõ.

Üüse tundsõ, kus külealonõ om umbõlõ likõs lānnü. Nigu lumbin olõssi maanu. Sattõ nii jāletüle, õt mi Magaziinist ostõt telk olf naanu läbi laskma. Han-na juussõ maja mano ja tõmmaš ussi, Marco olf kõik kimmāhe kinni kāāndü. Õnnõ kuuri uss olf vallalõ jāānü ja sinnā mi kipõstõ pagõsi. Tougassi püm-mest pääst lapju ja riha iist, laoti magamiskoti põrmandu päale ja haari sääļtsamast põrmandu päält üte kalõ koti vai määnd-segi paakõsõ hindāle pää ala. Peris hää uni tullf!

Herāsi vahtsõst Marco kops-misõ päale. Nii ku tā ust paof ja kuur valgõmbas lāts, nakaš tā hirmsahe rüükmā: «Porca Madonna! Porca miseria!» Tā haard mu padā ja nakaš iku-lidsõlt hāhkāten suurõ haluga nühkmā. Tuu es olõki padi, hoobis väiku annom, koh seeh kaonu vanatādi tuhk. Ma olli puul üüd maanu, ja väega hās-te maanu, koolnu vanainemise tuha pääl! Mille tuu annom ko-hegi matõt vai lakja last olõ-s, a õnnõ kuurih saisõ, tuud mi es saaki teedā. Vaest hoiji tsiidsokõsõ tuud vanainemist ināmp ku sugulasõ. Eski tuha-anoma kaasõ päale tahvitsõdu pildikese pääl mängsevā nā nii ilolidsõlt.

li!» Juhtu olõma väega lah-kõ vinlāne. Tā pandsõ gaasi põhja ja vei meid täpsele õigõ trepi ette, kost neli sammu us-sõni.

Ku sisse joosimi, olli all saaliussõ joba kinni. Üles rõdu päale viil lasti. Nii ku istma saimi, nõsf Erich Loit uma võlurikāe ja kava edimā-ne lugu lāts käümā.

PANGA MILVI

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst

Rõugõ Rebāse külā miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Leningradi kampsipoodin

Ku ma Leningradi koolin käve, olf ütiselāmise kõrval üts vana puut, kon müüdi koetuisi kampsõ. Lätsi kah ütskõrd sin-nā kampsõ sālgā pruuvma.

Äkki tullf rõivakabiini üts miis sisse. Mul olf kamps sālgā pant, timā nakaš tuud ja minno kaema. Ütelf, et ma ollõv timā naasõga ütte mõõti, sis tā näge mu päält, kuis sääne kamps passis. Mullõ tundu tuu kül tsi-pa imelik, a es nakka nummõrd tegemā, arvssi, et kül tā är lätt. A miis es lāä är, tullf hoobis vällä vahtsõ esimuudu tahtmi-sõga: kas ma saanu istu tooli pääle, tetā kurba näku ja kaia

ütte punkti. Olli segāhüsen ja es mõista midāgi päale naada. Õnnõs tullf iistpuult poodist müüjä ja kārāf mehele: «Ah ti olõti jäl siin! Minke minemā!»

Müüjä naas sis seletāmā, et taa om sääne ullikõnõ, kiä käü siiā naisiga juttu kõnõlõma. Müüjä soovit egās juhus tsipa viil uuta, et mine tiia, äkki pass välān. Et poodi kinnipandmi-sõni olf õnnõ veerānd tunni, sis jāigi müüjāle seldsis. Sis lätsi-mi ütenukun vällä. Tuu ao seen jõudsõ müüjä är kõnõlda, et õigõ pia pandas taa puut kinni ja majagi lammutõdas maaha.

A toda kamps, midā ma sāl-gā pruuvssõ, ma iks es ostaki.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Imäkeelee ilo

Ma kuuli raadiost, et põllu-mehe saa es talvõ lõpuh viil lautu mant põllurammu nurmi päale vitā ja pasahoidusõ aiva üle veere. Tuu ašaluu seletāmi-ses pruugiti säänest romantilist sõnna nigu «lāgalaguun». Sõna «laguun» om peri Itaaliast, täp-sembālt Veneetsiāst, kon tuuga mārgitās merest erāle olõvat viijako. Nii vōi külh üldā, et mi

karalautu man om pasameri, a laguunis om tuud vast pallo nimmada.

Periselt olõ-i tähtsä, kas põl-lu päale veetās sitta vai lākā vai virtsa, kas tuud hoitas laguunih vai lumbih vai tünnüh. Tähtsä om, et leevāvāgi jõvvassi nur-mõ päale ja vili hāste kasussi. Iloa imākiilse sõna kõik.

MUDA MARI

Mängi Saarnitsa Heleni tettüt tsirgunimemängu

Telli Uma Leht!

6 kuud – 9 €, 12 kuud – 18 €, e-arvõ püsिमassuleping 1 € kuun.

tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.

Üts ammunõ päiv

Olf illus kevājāne päävake-ne. Mu inde ja tuukõrd viil hää tervüsega meheimā jaos oodõt päiv. Estonian olf ka-van hinnadu sädeinemise Erich Loidi nuuri viiuldajidõ ansambli kontsõrt. No ei saa jo kodu jäiā, ku ütelf umal latsõl om kah õnn sääļ tõisi hulgan mängi.

Rongiliiklus olf jo olõman. Bussiga sai sõidõtus Rapla jaama manu. Mi vanaimā olf rongi ao ilustõ miilde jātñü ja mi istsõmi-uutsõmi vällä pin-gi pääl vedurivile huikamist.

Es kuluki palflu aigu, ku rong viirdü ette. A appi, appi, tuu olf Villāndi rong! Õnnõs olf meil veidü varuaigu. Taf-na rong tullf jo kah mõnõ ao peräst. Mõtlimi, et ku jäämiki

ildas, elāmi üle.

Tafna päävāne rong olf pia tühi. Istsõmi ökva vaguni ussõ ligi ja ollimi väega no-run. Üten, ei mälete, määnd-sen joba liinaligi jaaman kihuf üts ildasjāñü miis tak-soga ökva mi vaguni kõrvalõ.

Ruttu karassi pistü, ämmā-kene kah ja siva takso manu. Õnnõ kolm sõnna sai üteldüs: «Ruttu Estonia kontsõrdisaa-

Vasta' küsumüisile! Õigidõ vastussidõ iist lõvvät tähe, minkast tulõ kokko vastus. Vastussõs saat üte tsirgunime.

- Määntsen kuun nakkas kevāj? p) mahlakuu; h) lehekuu; s) urbõkuu; t) hainakuu
- Määndse kevājādse lilili siimnit levitāse' kusikuklasõ? o) nartsiss; a) tulp; u) sinilill; e) lumõkell
- Määnest päivā tähistedās mahlakuu viimātsel pääväl? i) nõiapäiv; õ) võluripäiv; ü) wālpurgipäiv; u) volbripäiv
- Määne naist tsirgõst tulõ kevājā meile lõunõmaalt tagasi? k) kuldnokk; l) varblanõ; m) tigalanõ; n) hāhn
- Miä om tuu kevājāne pühā, ku värvitās munnõ? v) kevājāpühā; u) lihavõtõ; n) urbõpäiv; ä) kapstmaarpäiv
- Määndse puu külge tulõva' urbauti'? d) tamm; b) petāi; p) pāhn; r) pai
- Määne puu nakkas häitsemā kõgõ inne? g) tuum; b) saar; d) lodjapuu; l) tsirel

Latsilõ

Vastus saada üte nädāli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmāhe ka postiaadrõs. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit. Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevā kõrra vastus: TIATRIPIIV.

Avvohinna saa KIVISILLA KAURI (5) Pääsnā külāst.